

Sygn. akt III Ua 4/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 marca 2015r.

Sąd Okręgowy w Ostrołęce III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Monika Obrębska (spr.)
Sędziowie:	SSO Teresa Suchcicka SSO Bożena Beata Bielska
Protokolant:	Sekr. sądowy Przemysław Dudziński

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 9 marca 2015r. w O.

sprawy z odwołania H. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w P.

o zasiłek pogrzebowy

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Rejonowego w Ostrołęce

z dnia 15 grudnia 2014r. sygn. akt IV U 216/14

orzeka:

oddala apelację.

Sygn. akt III Ua 4/15

UZASADNIENIE

H. D. złożyła odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. z dnia 3.10.2014r. odmawiającej jej prawa do zasiłku pogrzebowego po mężu S. D., uznanym orzeczeniem Sądu za zmarłego.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. wniósł o jego oddalenie podnosząc, że zasiłek pogrzebowy przysługuje osobie, która poniosła koszty pogrzebu i uzależniony jest od odnalezienia zwłok oraz dokonania pogrzebu. Przepisy ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie przewidują, zdaniem organu rentowego, możliwości przyznania zasiłku pogrzebowego w sytuacji, w której nie ma zwłok, a zatem nie doszło do pochówku zmarłego.

Sąd Rejonowy w Ostrołęce wyrokiem z dnia 15.12.2014r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał H. D. prawo do zasiłku pogrzebowego po S. D..

Sąd ustalił, że postanowieniem Sądu Rejonowego w Wyszku Wydział I Cywilny z dnia 24.04.2014r., wydanym w sprawie I Ns 58/13 mąż odwołującej H. S. D. został uznany za zmarłego. Ustalona data zgonu to 22.10.2001r. W oparciu o powyższe orzeczenie dnia 11.06.2014r., Urząd Stanu Cywilnego dla m. st. W. w W. wydał odpis zupełny aktu zgonu S. D.. W dniu 20.09.2014r., w Parafii Rzymskokatolickiej pw. Św. S. BM w B. z siedzibą w S. została odprawiona msza żałobna za Śp. S. D.. H. D. zakupiła kwiaty, jak również usługę pogrzebową w postaci wypisania tabliczki upamiętniającej, która następnie została umieszczona na rodzinnym grobie uznanego za zmarłego S. D..

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny w ocenie Sądu Rejonowego, odwołanie było zasadne, dlatego podlegało uwzględnieniu.

Sąd Rejonowy wskazał, że zgodnie z dyspozycją art. 77 ust. 1 ustawy z dnia z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zasiłek pogrzebowy przysługuje w razie śmierci:

- 1) ubezpieczonego;
- 2) osoby pobierającej emeryturę lub rentę;
- 3) osoby, która w dniu śmierci nie miała ustalonego prawa do emerytury lub renty, lecz spełniała warunki do jej uzyskania i pobierania;
- 4) członka rodziny osoby wymienionej w pkt 1 i 2.

Członkami rodziny, o których mowa w ust. 1 pkt 4, są osoby wymienione w art. 67, z tym że od wnuków i rodzeństwa nie wymaga się spełnienia warunku przyjęcia na wychowanie i utrzymanie przed osiągnięciem pełnoletności (ust. 2 art. 77).

Zasiłek pogrzebowy przysługuje osobie, która pokryła koszty pogrzebu (art. 78 ust. 1 cyt. ustawy). Prawo do zasiłku pogrzebowego wygasa w razie niezgłoszenia wniosku o jego przyznanie w okresie 12 miesięcy od dnia śmierci osoby, po której zasiłek przysługuje (art. 81 ust. 1 cyt. ustawy). Jeżeli zgłoszenie wniosku o zasiłek pogrzebowy w terminie określonym w ust. 1 było niemożliwe z powodu późniejszego odnalezienia zwłok lub zidentyfikowania osoby zmarłej albo z innych przyczyn całkowicie niezależnych od osoby uprawnionej, prawo do zasiłku pogrzebowego wygasa po upływie 12 miesięcy od dnia pogrzebu (ust. 2 art. 81 cyt. ustawy). Dokumentem potwierdzającym okoliczności lub przyczyny, o których mowa w ust. 2, jest zaświadczenie Policji lub prokuratury, odpis zupełny aktu zgonu lub inny dokument urzędowy potwierdzający zaistnienie okoliczności lub przyczyn uniemożliwiających zgłoszenie wniosku (ust. 3 art. 81 cyt. ustawy).

Sąd I instancji przywołując orzecznictwo Sądu Najwyższego podniósł, że koszty pogrzebu obejmują wydatki odpowiadające zwyczajom panującym w środowisku, do którego zmarły należał. Do wydatków tych zalicza się: koszty przewiezienia zwłok do miejsca ich pochowania, nabycia i urządzenia grobu, wystawienia nagrobka odpowiadającego zwyczajom środowiska. Do kosztów pogrzebu można zaliczyć umiarkowany wydatek poniesiony na zakup niezbędnej odzieży żałobnej, której noszenie zarówno w czasie pogrzebu, jak i przez dłuższy czas po zgonie osoby bliskiej jest zwyczajowo przyjęte w wielu środowiskach w naszym społeczeństwie. Obowiązek zwrotu kosztów pogrzebu obejmuje zwrot kosztów bezpośrednio z pogrzebem związanych (przewóz zwłok, nabycie trumny, zakup miejsca na cmentarzu itp.), jak również zwrot wydatków odpowiadających zwyczajom danego środowiska. Do tych wydatków zalicza się koszt postawienia nagrobka (w granicach kosztów przeciętnych, jeżeli nawet koszty rzeczywiste były znacznie wyższe), wydatki na wieńce, kwiaty, zakup odzieży żałobnej, poczęstunek osób biorących udział w pogrzebie, przy uwzględnieniu okoliczności konkretnego przypadku.

Sąd wskazał też, że nie jest zasadne zawężenie pojęcia "kosztów pogrzebu" do wąsko rozumianego pojęcia "pochówku", którym posługuje się ustawa z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych - vide: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 02.02.2011r., I UZP 5/10, OSNP 2011/13-14/186. Zakładając więc racjonalność ustawodawcy, nie wydaje się celowe utożsamianie zakresu znaczeniowego obu pojęć. Posłużenie się w ustawie o emeryturach i rentach pojęciem zasiłku "pogrzebowego" a nie zasiłku "z tytułu pochówku" nie wydaje się przypadkowe. Do takiego wniosku skłania także analiza przepisów poprzednio obowiązujących, które również posługują się pojęciem zasiłku "pogrzebowego", a nie zasiłku "z tytułu pochówku", pozostając w ten sposób niespójne z ustawodawstwem dotyczącym chowania. Wskazana niespójność jest celowa, albowiem ustawodawstwo dotyczące chowania zmarłych ma z jednej strony zabezpieczać należyte poszanowanie zwłok, z drugiej strony jego podstawowymi celami są też cele sanitarne. Ustawodawstwo określające zasady przyznawania zasiłków pogrzebowych ma zaś wyłączny cel, jakim jest zrekompensowanie najbliższej rodzinie ubezpieczonego kosztów wyprawienia ceremonii pogrzebowej. Zatem rozstrzygnięcie kwestii uprawnienia do zasiłku pogrzebowego powinno uwzględniać przede wszystkim jego funkcję. Z punktu widzenia ryzyka socjalnego, zasiłek pogrzebowy służy nie tyle ochronie na wypadek śmierci żywiciela (to ryzyko objęte jest bowiem rentą rodzinną), ile ochronie ryzyka poniesienia kosztów pogrzebu, przy czym podkreślić trzeba, że nie są to koszty związane wyłącznie z wąsko rozumianym pochówkiem, a zatem złożeniem zwłok czy szczątków ludzkich do grobu - vide uchwała Sądu Najwyższego z dnia 02.02.2011r., I UZP 5/10, OSNP 2011/13-14/186.

Stąd też, zdaniem Sądu Rejonowego, przepis art. 80 ust. 1 ustawy nie ogranicza zasiłku pogrzebowego wyłącznie do zakupu trumny, ubrania czy ceremonii na cmentarzu ale pozwala na zrekompensowanie także np. wystawienia nagrobka upamiętniającego osobę zmarłą.

Sąd Rejonowy jednocześnie stwierdził, że w obowiązujących przepisach nie brak przesłanek, które pozwalałyby w świetle ustawy o cmentarzach uznać za dopuszczalne przeprowadzenie tzw. pogrzebu symbolicznego. Chodzi tutaj o sytuacje wyraźnie uregulowane prawnie, gdy zostało wydane orzeczenie o uznaniu za zmarłego (art. 535 i nast. k.p.c.) lub stwierdzające zgon (art. 526 i nast. k.p.c.), gdy mimo braku ciała, zasadne jest przeprowadzenie uroczystości żegnających i upamiętniających zmarłego. W polskiej, (nie tylko chrześcijańskiej) tradycji, podobnie jak w tradycji większości kultur, ogromne znaczenie nadawane jest ceremoniom pogrzebowym jak i miejscom pamięci zmarłych. Sąd podkreślił, że w judykaturze przyjmuje się nawet, że sama wola symbolicznego uczczenia pamięci osoby zmarłej dawać może w określonych okolicznościach przesłankę do przyznania kosztów niezbędnych do realizacji tego celu w postaci pomnika czy tablicy upamiętniającej (tak Sąd Apelacyjny w Białymstoku w postanowieniu z dnia 13 czerwca 1996 r. w sprawie II AKz 270/96).

Powyższy wyrok w całości został zaskarżony apelacją przez organ rentowy, który zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie prawa materialnego tj. przepisu art. 77 ust. 1 oraz art. 78 ust. 1 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez uznanie, że odwołującej przysługuje zasiłek pogrzebowy po uznanym za zmarłego mężu S. D. oraz błąd w ustaleniach faktycznych i uznanie, że wydatki na upamiętnienie osoby zmarłej stanowią koszty pogrzebu uznanego za zmarłego męża S. D. w sytuacji, gdy nie doszło do pochówku zmarłego.

Wskazując na powyższe organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie odwołania.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja jest niezasadna i nie zasługuje na uwzględnienie.

Wbrew zarzutom apelacji, w przedmiotowej sprawie nie doszło do naruszenia prawa materialnego tj. przepisu art. 77 ust. 1 oraz art. 78 ust. 1 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Sąd Rejonowy nie dopuścił się też błędu w ustaleniach faktycznych poprzez uznanie, że wydatki na upamiętnienie osoby zmarłej stanowią koszty pogrzebu uznanego za zmarłego S. D. w sytuacji, gdy nie doszło do pochówku zmarłego.

Przedmiotem sporu w przedmiotowej sprawie była ocena zasadności przyznania odwołującej zasiłku pogrzebowego po jej mężu, uznanym za zmarłego prawomocnym postanowieniem Sądu. Poza sporem pozostawało natomiast, że nie odnaleziono zwłok S. D. i nie doszło do typowego pochówku zmarłego.

Stosownie do treści art. 78 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zasiłek pogrzebowy przysługuje osobie, która pokryła koszty pogrzebu. Sąd Okręgowy orzekający w przedmiotowej sprawie w pełni podziela pogląd, że w kontekście przepisów art. 77 ust. 1 oraz art. 78 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, nie należy utożsamiać pogrzebu wyłącznie z aktem złożenia ciała albo szczątków do grobu, ale z przeprowadzeniem zwyczajowo przyjętych, w danej kulturze, obrzędów związanych ze śmiercią i pożegnaniem osoby zmarłej. Rację ma Sąd I instancji, że definicji "pogrzebu" nie zawiera ani ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych ani ustawa z dnia 31 stycznia 1959r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych, czy ustawa z dnia 17 marca 1932r. o chowaniu zmarłych i stwierdzaniu przyczyny zgonu. Sąd Okręgowy w Elblągu w wyroku z dnia 04.12.2009r., wydanym w sprawie o sygn. IV Ua 35/09, POSAG 2010/1/167-176, wyraził pogląd, zgodnie z którym zakładając racjonalność ustawodawcy nie wydaje się celowe utożsamianie zakresu znaczeniowego pojęcia pogrzebu i pochówku. Posłużenie się w ustawie o emeryturach i rentach pojęciem zasiłku "pogrzebowego" a nie zasiłku "z tytułu pochówku" nie wydaje się przypadkowe. W przekonaniu Sądu Okręgowego w ujęciu historycznym niespójność ta jest celowa, albowiem ustawodawstwo dotyczące chowania zmarłych ma z jednej strony zabezpieczyć należyte poszanowanie zwłok, z drugiej strony jego podstawowymi celami są też względy sanitarne. Ustawodawstwo określające zasady przyznawania zasiłków pogrzebowych ma z kolei na celu zrekompensowanie najbliższej rodzinie ubezpieczonego kosztów ceremonii pogrzebowej. Zdaniem Sądu Okręgowego nie może budzić wątpliwości, że również koszty symbolicznego upamiętnienia osoby zmarłej, nawet w sytuacji kiedy nie doszło do typowego pochówku, uzasadniają roszczenie o zasiłek pogrzebowy, o którym mowa w art. 77 ust. 1 tej ustawy. Jak słusznie wskazał Sąd Okręgowy w Elblągu w cyt. wyżej wyroku, w judykaturze przyjmuje się, że sama wola symbolicznego uczczenia pamięci osoby zmarłej dawać może w określonych okolicznościach przesłankę do przyznania kosztów niezbędnych do realizacji tego celu w postaci pomnika czy tablicy upamiętniającej (tak również Sąd Apelacyjny w Białymstoku w postanowieniu z dnia 13 czerwca 1996r. w sprawie II AKz 270/96). Podobny pogląd wyraził też Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 02.02.2011r., wydanej w sprawie o sygn. I UZP 5/10, LEX nr 687004, w której stwierdził, że koszt symbolicznego upamiętnienia osoby zmarłej, która pisemnym oświadczeniem wyraziła wolę przekazania swoich zwłok publicznej uczelni medycznej dla celów naukowych, są kosztami pogrzebu i uzasadniają roszczenie o zasiłek pogrzebowy, o którym mowa w art. 77 ust. 1 ustawy emerytalnej. Oczywiście realia sprawy podlegającej rozpoznaniu w niniejszym postępowaniu są nieco inne, niemniej jednak orzeczenie to podkreśla doniosłość czynności związanych z upamiętnieniem osoby zmarłej, nawet w sytuacji kiedy nie doszło do typowego pochówku.

Reasumując powyższe, w przekonaniu Sądu Okręgowego, wbrew zarzutom apelacji, nawet przeprowadzenie symbolicznego pogrzebu, tak jak to miało miejsce w przedmiotowej sprawie tj. odprawienie mszy żałobnej za ŚP S. D., zakup kwiatów i opłata za usługę pogrzebową w postaci wypisania tabliczki upamiętniającej, umieszczonej następnie na rodzinnym grobie uznanego za zmarłego męża odwołującej, uzasadnia roszczenie o zasiłek pogrzebowy, o którym mowa w art. 77 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Biorąc pod uwagę powyższe, apelację organu rentowego jako bezzasadną, Sąd Okręgowy oddalił w oparciu o art. 385 kpc.